

Szegedi Egyetem

Húsz éve EGY LAP INDULÁSA

VITA — VITA — VITA

Egy kollégista szemével

Hozzászólás Farkas István cikkéhez

Ha az Eötvös Kollégiumról szövegek, saját problémáimról beszélnek — s ez egy kicsit mindig kényelmetlen. Farkas István cikkéhez, úgy érzem, mégis hozzá kell szólnom — bár nyilvánvaló, hogy az alapjában véve a jóindulat vezérelte. — elsősorban azért, hogy az általa nyújtott képet kiélesszítsem, s néhány félreérthető megfogalmazásával vitatkozzam.

Valami büzlök, valami nincs rendjén — kezdi írását Farkas István, s a cikk végén arra a következtetésre jut, hogy az Eötvös Kollégium nem Eötvös Kollégium, s ezért a mércét le kell szállítani. Félretéve most a megfogalmazás rossz ízű, pejoratív kicsengését, vizsgáljuk meg először magát a fogalmat: mit jelentett az Eötvös Kollégium régen és mit jelent ma?

Budapesten 1895-ben, Szegeden pedig 1931-ben hozták létre az Eötvös kollégiumot, mégpedig azzal a céllal, hogy részben az egyetem és tudományos intézmények, részben pedig a középiskolák számára felkészültség és tudás szempontjából jóval az átlag fölé emelkedő fiatal szakembereket biztosítson. A mindenkori állam igyekezett itt saját szellemi elitjét kinevelni, az már más kérdés, hogy, legalábbis a 20-as évektől kezdve, egy passzív, de határozottan ellenzéki magatartás jellemezte a kollégiumot.

Az Eötvös Kollégiumokat 1950-ben felszámolták. Szegeden 1956 őszén kezdtek el újjászervezését, azzal a céllal, hogy az új Kollégium a népi kollégiumok és az Eötvös Kollégium szerencsés ötvözeteként egyesítse azok erőit; a szakmai tudományos elmélyedést és a társadalmi politikai cselekvőkészséget, fogakonyaságot és aktivitást. A cél tehát nem valami tömegkéthő elzárt elit, nem egy kis tudós-tenyésztés létreho-

zása volt, csupán az, hogy megfelelő feltételek biztosításával lehetővé tegye a tehetségek jobb és teljesebb kibontakozását.

A körülmények Farkas István cikkéből nagyjából ismeretesek. Kiegészítésül talán néhány adat: Jelenleg huszan vagyunk, hat és nyolc ágyszobában lakunk s rendelkezésünkre áll egy négy személyes tanulószoba. Ami az egésznek mégis valami Eötvös-jelleg ad, az a mintegy ezer kötetes könyvtár, amely néhány éven belül talán eljut oda, hogy tartalmazza majd a legfontosabb kézikönyveket és monográfiákat.

Minden hallgatónak kötelező egy idegen nyelvet heti két órában tanulni. A kollégiumi nyelvórák megszervezése azonban megfelelő anyagi keret hiányában állandó nehézségekbe ütközik. A kollégiumi szaktanárokat és szemináriumokat hivatott helyettesíteni az alkalmasszerűen meghívott előadók meghatározott tárgyból tartott előadásai. Az egyetem oktatói — tapasztalatuk szerint — mindig szívesen vállalkoznak egy-egy előadás megtartására.

Ilyen körülmények között természetesen nincs lehetőségünk arra, hogy könyvek mögé sáncoljuk magunkat, s csak a tudományunk éljünk, — engedjék meg nekem ez a nagyképv kifejezés! — de ez nem is célunk. Már a kollégiumba való felvétel feltételei között szerepel a KISZ-munkában való aktív részvétel, s erre a továbbiak során is különös súlyt fektetünk. Az még alapjában véve nem mond sokat, ha azt mondom, hogy a legtöbb hallgatónk visel valamilyen tisztséget az egyetemi KISZ-szervezetekben. Emellett azonban többen dolgoznak az egyetemi kultúr (pl. táncsoport) és sportmunka különböző területein, néhányan a városi vagy járási KISZ-bizottság aktívai, mások a Szegedi Egyetemnek dolgoznak rendszeresen. Emellett igyek-

szünk elérni, hogy mindenki dolgozzon valamelyik diákkörben.

Megítélésem szerint is szükség van az Eötvös Kollégium új fogalmának kialakítására, de ennek nem a mérce leszállításában kell megnyilvánulnia, — mert annak nincs értelme, (Ha csak ilyen áron menne, akkor valóban nem lenne érdemes fenntartani ezt az intézményt.) — hanem a „tudományos” előképzés és a társadalmi aktivitás helyes arányának megteremtésében.

A régi Eötvös Kollégium színvonalát ma már elsősorban az ott végzetek későbbi teljesítményével mérjük le. Ez azonban optikai csalódáshoz vezethet. Másrészt pedig az eddig végzett kollégisták szereplése miatt igazán nincs okunk szegényezni. Közöttük máris van két kandidátus, van néhány aspiráns, többen kutatóintézetekben és az egyetem különböző tanszékein dolgoznak, mások pedig különböző iskolákban tanítanak — hiszen ez is szerepelt az eredendő célkitűzések között.

Remélem az eddig elmondottak nem hangzottak valamiféle öndicséreként, mert nem ez volt a célom, de ha már szóba került a kollégium, kötelességemnek érzem néhány dolgot elmondani magunkról, egy teljesebb kép kialakítása végett. Természetesen vannak a kollégiummal kapcsolatban problémák, melyek elsősorban anyagi lehetőségeinkkel kapcsolatosak ugyan, de bizonyára személyi, szubjektív okok is közrejátszhatnak. Ezek megoldása elsősorban belülről, „önerőből” történhet, de szükségessé hozza az is, hogy a KISZ még inkább szívén viselje, hogy ide valóban a megfelelő emberek kerüljenek. A kollégium azonban úgy értem életképes, és van létjogosultsága.

Gádososi Vass István

A SZEGEDI EGYETEM a haladó irányú szegedi ifjúsági, illetve egyetemi sajtó jogos örökösének vallja magát. Ezt az által is kifejezésre kívánjuk juttatni, hogy olvasóinkkal megismertetjük e lapok történetét: vázoljuk problémáikat, idézzük cikkeiket.

A lap, melyről elsőként szólni akarunk, éppen húsz éve jelent meg. Ifjúsági újság, pontosabban a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség Délkerületi Titkárságának politikai és kulturális hetilapja volt. Megjelenésének öt hónapja alatt húsz száma látott napvilágot: az első 1945. február 11-én, az utolsó 1945. július 7-én. Aztán eltűnt, szinte nyoma veszett, még a felszabadulás bibliográfiái sem vettek róla tudomást. A megszűnés dátumának az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött legkésebbi szám megjelenési időpontját tekinthetjük. A szerkesztők — Kovács Attila, Vértés István Norbert és mások — nem jelentették be a tényt, de a körülményekből ítélve valószínűnek látszik, hogy több szám nem jelent meg. Ez egyébként sem érhetne váratlanul a fiatalokat, mert már jóval korábban hadakoztak egy bizonyos „Államtitkár Bácsi”-val, akinek nem nagyon tetszett a fiatalok „túlzásokba” áticsapó lelkesedését tükröző Utunk.

ÍRÁSUNK CÍMÉBEN azonban nem a megszűnés, hanem az indulás vizsgálatát ígértük, így maradjunk is ennél. Mint a korábban közölt dokumentumok is bizonyítják az egykori szegedi KISZ legelső célkitűzései között szerepelt egy ifjúsági lap megjelenítése. Szabad Ifjúság címen már 1944. novemberében „házi lapot” adtak ki, ami minden valóságosság szerint falijúság, vagy sokszorosított lapokban lehetett. (Sem a könyvtárakban, sem archívumi anyagban nem akadunk nyomára.) A nyomdai úton előállított Szabad Ifjúság első száma már a MADISZ égisze alatt jelent meg 1945. február 11-én. A két kiskalákú (22 cm 30 cm nagyságú) lapból álló újságnak csak két száma jelent meg.

Az első szám Kovács Attila beközönlőjébe közli „Szabad ifjúság” címmel. Hangvétele lelkes, mondanivalóját a „magyarság, szabadság, ifjúság” hármas jelzava határozza meg. „A Nemzeti Hadsereg ma már zászlója alá hívja a szabadságszerető magyar népet. Most kell kiharcolni, amíg lehet a magyarság belső becsületét — írja többek között. Sipos Gyula „A földreformról” írt, sürgette a közéleti földgénylő bizottságok megalakítását. Cikk jelent meg a Nemzeti Segélyről, s „Délvidéki képeslap” címen Komócsin Mihály tollából érdekes beszámolót olvashatunk a környékbeli falvak és városok ifjúságáról.

EGY HÉTTEL KÉSŐBB a MADISZ programfelhívását adták közre, amely mellett már csak a parasztfajkhöz szóló írás („Kenyeret”) és néhány hír jelenhetett meg. Eddig a két szám. Olvasóink ma már bizonyára szegényesnek találják a felsorolt cikkeket, e két szám tartalmát, akkor azonban a tényérnyi lapok sokat jelentettek. A második számban megjelent cikket idézzük: „Sokáig kellett várni erre a pillanatra. A márciusi ifjak örülhettek így a szabad-sajtó első termékének, ahogyan Szeged ifjúsága fogadta az első „Szabad Ifjúság”-ot. A háborús uszítók levente-újságjai után... most valami olyasfélét kapott a magyar ifjúság, amelyen keresztül saját hangját saját problémáiról nyilatkozhat.”

1945. február 28-án már nagyobb, bővebb terjedelemben és gazdagabb tartalommal Utunk címmel jelent meg a dél-magyarországi fiatalok lapja. A címet azért változtatták meg, mert közben kiderült, hogy már Budapesten is volt egy hasonló című, illegális múltú lapja a MADISZ-nak.

Az Utunk politikai és kulturális lap volt. Hasábjait arányosan osztotta meg az ifjúság és az ország problémái között, míg a háború tartott fő helyen adott hírt a szövetségesek újabb és újabb sikereiről. Amit pedig a szegedi és a délvidéki fiatalokról mond, az ma már nélkülözhetetlen és elsődleges forrás az ifjúsági mozgalom múltjával foglalkozók számára. (E témára még visszatérünk.) A lap „Viharos idők” c. rovatában megjelent írások pedig mindeddig frissek maradtak, hasonlóképpen az irodalmi-művészeti kritikák és ismertetések is.

AZ UTUNK első száma József Attilával indult, a „Fiatal életek indulója”-val. S ez nem volt csupán képletes dolog, a fiatalok valóban megértették és magukénak érezték a költőt. Vértés István Norbert írta „A féltreismert József Attila” c. írásában: „Nem fogjuk túrtelni, hogy nagy költőinknek, a nemzet verseinek, a népi lélek legigazabb kifejezőinek arcát egyszerűen átmázolják a náci pestis szellemi bacillushordozói! — hangzott fel az energikus tiltakozás szavai a DISZ legutóbbi nagygyűlésén. Az ellen a szemérmelenül hamisító, reakciós irodalom-szemlélet ellen irányult a vád, mely az elmúlt esztendőben katedrán és folyóiratok hasábjain végzett céltudatos aknamunkájával lehetővé tette, hogy Széchenyi és Ady, Petőfi és József Attila egy-egy kiragadott sorát a fasiszta hazaárulók úgyszólván jelszavakká tegyék... Szeretet és szabadság, több bér és több emberség József Attila programja. A szociális haladás, amely mellett lándzsát tör, szerves fejlődés eredménye kell hogy legyen. Mélyen benne gyökerezik az ősök életének már lepergett harcaiban s a nemzedékek idöntőli nagy egységében fogant. Költőnknek éppen ezt a gondolatát ferdítették sokan szorosan el, hogy faj- és vér-mitosz elméletének szolgálatát nyomorítsák.” (1945. márc. 7.)

S IDEZHETNÉNK több hasonló szemlésmű írást is. Az egyik első 1945-ös filmkritikát a „Szivárvány” c. szovjet filmről, Vinkler László cikkét „A képzőművészetek szociális feladatai”-ról (1945. márc. 14.) stb. Vagy itt van mindjárt egy irodalomtörténetileg is figyelemre méltó adalék: május 16-án ismertetik Vas Zoltán: „Halhatatlan ifjúság” című regényét a krasznodari Ifjú Gárdáról. Mint a rövid írásból is kiderül, a téma azonos Fagyjev művének témájával. Színháztörténetileg is érdekes írásokra figyelhetünk fel. A Rozsos István vezette Ifjúsági Kamara Színház több előadásáról, így Háy Gyula „Németek” c. antifasiszta drámájának ösbemutatójáról is találhatunk tudósítást.

De nemcsak a kulturális vonatkozású cikkeket, hanem magát a lapot is áthatja egy ma már szinte különösnek tűnő lelkesedés az újért, a jobbért, a szabadabbért. A lap szerzőire, szerkesztőire és olvasóira (ez utóbbiakat leveleikből ítélve) jellemző ez a lelkesedés, melyet talán a vásárhelyi fiatalok „Fali-újság”-járól írt sorok fejeznek ki leginkább: „Színes betűk, mintha csak élnének. Felénk kiáltják a fiatalok lelkesedését, munkakészségét, harckészségét. De készül a fali-újság többi része is. Egy diák-fiú épp a politikai és harctéri híreket állítja össze. Egy leány verset gépel. Egy fiú novellát ír arról, hogy fiatal munkás a gép mellett áll, dolgozik. Dolgozik szorgalmasan és jókedvvel, mert most tudja, hogy miért dolgozik. Most nemcsak azért dolgozik, hogy meglegyen a betevő falatja, hanem azért is, mert munkájával a vörös hadsereget támogatja. — A fiú talán épp a saját sorsát, a saját helyzetét írja... Kerekedik, formálódik a faliújság... Esz nem fizetett újságírók állítják össze, hanem lelkes, munkás és harcba kész ifjak, demokratikus ifik.” (1945. márc. 14.)
Dr. Ruszoly József

Leiter Jakob és tsai

avagy: amivel tartozunk az ördögnek

A magyar nyelvű könyvnyomtatással szinte egyidős a fent nevezett legendás személyiség, ki létét a bibliai Jakób szintén bibliai lajtorjájának, valamint egy — a fordító s a nyomdász figyelmességéből, vagy elértéséből adódó — s azóta a klasszikus alkotások magasságába értett, nemesegett fordítási és sajtóhibának köszönheti.

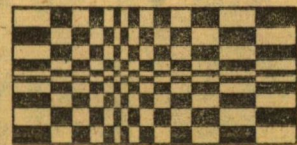
Jacobs Leiter — azaz Leiter Jakob — német volt s úgy kapta magyarított nevét, mint azóta még sokan mások (pl. Gerelyrázó Vilmos és Keserű Miska). A sajtóhibák szép magyar szokása pedig az elmúlt két és fél, három évszázad alatt egyúttal izmosodott, nőtt a nyomdászat fejlődésével. Manapság például újságjaink szolgáltatják a legszébb, feljegyzésre és fennmaradásra érdemes sajtóhibákat, bakikat. Aki nem sajátja a farsadagot, három-négy újságból összetűlőzhat egy szótárra elegendő sajtóhibát.

Lapunkban, a Szegedi Egyetemen is fennállása két esztendeje alatt bőven

adóttak sajtóhibák. A legnagyobb példány ezekből azonban legutóbbi számban „jelent meg”, s a maga nemében méltó társa, örököse a legendás elődnek, Leiter Jakobnak. Bizonyos „Felieton Arta Buchwalda” nevű illetőről, az „Egy új elméletéről” című, s Nemes Gábor bölcsészhallgató által lengyelből magyarra fordított karcolat szerzőjéről van szó, aki, ha nem azonos a neves amerikai publicistával, Art Buchwaldal, akkor Leiter úrnál nem kevésbé legendás személy.

Csodák a mi modern és prózai korunkban már nincsenek, még kevésbé vannak legendák. Így hát az a gyánunk, hogy mégis csak a fordító nem végzett teljes munkát. A „Felieton Arta Buchwalda” ugyanis magyarul azt jelenti: Art Buchwald karcolata, ahol a bizánci görög szentek nevére emlékeztető felieton jelenti a — karcolatot.

A hibát, sajnos, utólag vettük észre s érte olvasóinktól ezúton kérünk elnézést.

S A K K

Rovatvezető: dr. Blahó György

KI VÁRNI TUD

Tartd megad. Mert most az a leggazdagabb. Ki vární érez, vární tud.

Ady

A földrajzi és időbeli távolság köde nóteti a tárgyakat: a távolból többnyire az ünneppapok vesszük észre, míg közelünkben csak a hétköznapok egymásutánját tartjuk számon. A hajdan volt időkről legendák járnak a jelenről csupán napihírek szólnak.

Ki ne hallott volna például a régiak legendás vární tudásáról? Maróczyról, aki a Chatto elnevezésű 1895-ös hastingsi játszámájában tett felfedezését egész addig titkolban tartotta, míg Nürnbergben Schalloppnak versenyjátsszámbájában föl nem tállalhatta — de még inkább Pillsburyról, a gréclak amerikai kedvencéről, a tábla mellett gomblyukában mindig friss virággal megjelenő ifjú zseniről, aki 8 hosszú éven át tartogatott egy megnyitási meglepetést Lasker számára! (Lásd az I.

évf. 13. számának rovatát — ámbar azóta Földeák Árpád kutatásai kikezdték a 8 esztendő váracozás mondáját.) Én, azok voltak a sakkozók! De ma...?

VEZERCSEL. J. Averbah — J. Estrin, Moszkva 1964. A XXXII. szovjet bajnokság középdöntője. 1. d4 d5 2. c4 e6 3. Hc3 Hf6 4. Hf3 Fb4 5. Fg5 dc 6. e4 c5 7. Fc2. A vezéresel ún. bécsi védelmének ismert változata ed 8. Hd4: Vc7 Leningrád 1946-os bajnokságában vezette be ezt a lépést V. Ragozin az addig szokásos 8. — Va5 helyett. Számos elemző (Judovics, Pachman, Euwe) foglalkozott az állással, de mind 9. Va4+ Hc6 10. Hc6: Fc3+ 11. bc Fd7, mind 9. Va4+ Hc6 10. Ff6: Fc3+ 11. bc gf 12. Hc6: Fd7, mind 9. Ff6: Vc4 10. Fg7: Bg8 11. Ff6 Hd7 után sóttének legalább is egyenlő játéka van. Nos, Averbah még 1946-ban talált egy erős lépést világos számára — és várt. Egészen eddig az alkalomig. Hanarab nem nyílt lehetősége a kipróbálására, 18 esztendő-

nőinek, hogy a kis Bobby már szobatiszta. Elsőevésünk némelyike akkor születik. Azóta versenyek száza, megnyitási-elméleti művek tucatjai, maga Averbah is kötettszámra írja a sakkkönyveket — de erről hallgat. Vár. A meglepetés hatása elsőpró:

9. Vb3! Fc3+ 10. Vc3: He4: 11. Hb5! Vc5 12. Vg7: Bf8 13. Fh6 Vb2+ 14. Kd1 Hd7 15. Be1: Hef6 16. Fe6: Vb2: 17. Be1 — sóttét föl-adia.

Vajon hozott-e magával a február 13-án kezdődő felszabadulási emlékversenyre is valami ehhez hasonló meglepetést?

SZEGEDI EGYETEM
A József Attila Tudományegyetem az Orvostudományi Egyetem és a Tanárképző Főiskola lapja. Megjelenik havonta kétszer. Főszerkesztő: Fapp Lajos. Szerkesztőség: Szeged, Magyar Tanácsköztársaság útja 10. Tel.: 51-98, 23-30 Kladsáért felel: Kovács László a Csongrád megyei Lapkiadó Vállalat igazgatója. Kiadóhivatal: Szeged, Tanácsköztársaság útja 10. Tel.: 35-00, 31-16. A lapot az intézmények pártbizottságai terjesztik. Ara 50 fillér. Előfizetés negyedévre 3 Ft. Szegedi Nyomda Vállalat